

CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE TEREN ÎN ZONA SATULUI CĂTUNU

PETRU DIACONESCU

Inițial, cercetările noastre au fost concentrate în zona satului Cățunu, comuna Cornești, dar mai târziu apariția unor noi puncte care ne interesează, a făcut necesară întinderea lor și asupra satelor vecine Cornești și Frasin.

Zona cercetată se întinde în sud-estul județului Dimbovița, fiind mărginită la sud de riul Ialomița și străbătută de la nord la sud de afluentul acesteia, Crivățul. Este unitară din punct de vedere geomorfologic și biogeografic, fiind o zonă de trecere de la cîmpie la deal (cîmpie înaltă piemontană), ce se înalță în terase de la sud către nord. Și ca sol terenul este unitar, format din terenuri argilo-aluvionare brune, podzolite și nepodzolite.

Clima. Este temperat-continentală, temperatura medie anuală situîndu-se între 10—11 grade Celsius, cea a lunii ianuarie fiind între 3—4 grade Celsius, iar a lunii iunie între 22—23 grade Celsius. Specificul climei regiunii este dat de marile diferențe de temperatură între vară și iarnă.

Precipitațiile. Se situează în jur de 600 mm. anual, masate în special primăvara, dînd riuurilor ce se varsă în Ialomița (respectiv Crivățul și Cricovul) un caracter torențial, fapt ce provoacă inundații frecvente, care au distrus printre altele și multe din stațiunile arheologice.

Vegetația. Este caracteristică regiunilor ierboase de stepă, amestecate cu păduri de stejar în partea de nord (pedunculat, cer și gîrniță) și terenuri agricole. Pădurile se masează mai ales în zona satului Frasin.

Importanța Ialomiței. Am arătat că riul Ialomița trece prin sudul zonei cercetate de noi. De fapt, ea a constituit motivul de la care au început cercetările noastre. Ialomița a constituit întotdeauna o importantă cale de acces a mărfurilor de import sau autohtone către, sau înspre Pontul Euxin sau sudul Dunării, cu precădere în perioada greco-romană și mai târziu, bizantină. Remarcăm totodată că acest riu este singura apă care străbate Bărağanul în partea sa estică, constituind cea mai ușoară cale de acces spre Transilvania. Amintim, de asemenea, că în aval de Ialomița se afla

---

1. Andrieșescu Ion, I. Piscul Crăsani. București, 1924.

importanța așezare geto-dacă de la Piscul Crăsani¹, la numai 10 km. spre est pe Prahova cea de la Tinosul², iar lângă Ploiești stațiunea prefeudală de la Tirgșor³. Cercetările noastre au fost axate pe depistarea unor puncte arheologice din perioada geto-dacă și prefeudală, care să ne permită în viitor studierea tocmai a acestor relații cu Balcanii și Pontul Euxin. În plus, cercetările de pînă acum din această zonă erau deficitare, neexistînd pînă în primăvara acestui an decît o singură așezare geto-dacă cercetată, cea din punctul „Viișoara“, în zona satului Cătunu, pe cursul Ialomiței, săpată parțial în anii 1970—1971 de Cornelia Boruga⁴.

Toate stațiunile depistate au fost trecute pe o hartă generală, ca apoi în timp să se realizeze delimitările precise și ridicările topo respective necesare pentru cercetarea amănunțită a lor. Deocamdată, acest lucru s-a realizat numai pentru așezarea geto-dacă de la Cătunu, punctul „Viișoara“.

Am cercetat cu amănunțime întreaga zonă, folosind sistemul labirintului, adică al parcurgerii rețelei hidrografice pe un singur mal în același sens (Ialomița), abătînd drumul pe afluenții principali pînă la izvor (în cazul nostru Crivățul, de unde întoarcerea s-a făcut tot pe un singur mal, de această dată cel opus). Pentru fiecare stațiune depistată s-au întocmit fișe de evidență topografică⁵.

I. *Satul Cătunu, punctul „Viișoara“*. Așezare geto-dacă săpată de Cornelia Boruga-Stoica în anii 1970—1971, parțial. Se află așezată pe terasa Ialomiței, la capătul dinspre est al satului Cătunu. De la km. 41 al șoselei București — Floiești, la cca. 3 km. pe drumul ce duce spre satul Crivăț. În vechime, terasa Ialomiței fusese înconjurată din trei părți de apă; riul a distrus necropola acestei așezări aflată la 200 m. sud-vest de „Viișoara“, pe malul apei (cîteva urne se păstrează la Muzeul din Ploiești). Săpăturile au fost executate pe botul terasei, care are o suprafață totală de 4 ha., dezvelindu-se 20 de locuințe și 30 de gropi. Ca inventar s-a recoltat: ceramică de toate categoriile, de uz comun sau fină lucrată cu mîna, fină, lucrată la roată, cit și ceramică de import, rîșnițe primitive, unelte de fier, monede romane republicane, fibule și brățări din bronz. Ținînd seama de importanța așezării cit și de faptul că necesită a fi cercetată în continuare, am hotărît ca prima

2. Vulpe R. și Ec., *Les fouilles de Tinosul*, în *Dacia*, I, 1924, p. 166—223.

3. Diaconu Gh., *Tirgșor. Necropola din secolele III—IV*, București, 1965.

4. Boruga — Stoica Cornelia, *Cercetările arheologice de la Cătunu*, județul Dimbovița, în „*Acta Valachica*“/1971, Tirgoviște, 1972, p. 133—141.

5. Pentru metode de cercetare vezi: Radu Florescu, *Importanța cercetărilor și studiilor de topografie istorică pentru organizarea activității muzeelor*, în *Revista muzeelor*, 2, 1965, p. 113—119; Petrescu-Dimbovița M., *Așezări din Moldova, Din paleolitic pînă în sec. XVIII*, București, 1970; *Musees et recherches sur le terrain*, UNESCO, Paris, 1970.

ridicare topo să se facă pentru această stațiune. A fost ridicată la scara 1 : 100, ridicare necesară pentru notarea detaliată a cercetărilor și continuarea lor. Terenul a fost delimitat cu borne topografice pe întreaga sa întindere (vezi schița sistem sprijin, scara 1 : 1000), realizându-se inventarul de coordonate în sistemul național.

II. *Satul Cătunu, punctul „Nătică“*. Stațiunea este situată pe malul Ialomiței, la cca. 1 km. est de podul șoselei naționale București — Buftea — Ploiești ; se află pe terasa Ialomiței, actualmente teren agricol. Din așezare au mai rămas câteva sute de metri pătrați, restul fiind distrus de Ialomița. Fragmentele ceramice au fost găsite într-un strat cenușiu, gros de 0,30—0,40 m., ce își are baza între 1—1,20 m. de suprafața solului (în ruptura malului). Au fost descoperite : fragmente ceramice, cenușii, lucrate la roată, din pastă de bună calitate și arsă uniform. Remarcăm două tipuri :

— un tip de cană-ulcior cu o toartă și cioc de scurgere, mânușa fiind trasă din buză, din pastă arsă uniform, de culoare cenușie⁶.

— un al doilea tip de cană, în formă de halbă, cu o toartă, avînd corpul format din două trunchiuri de con, dintre care cel inferior mai mic de trei ori decît cel superior, din pastă fină cenușie, lucrată la roată. Decorul este realizat cu motive incizate geometrice, cu roțița⁷.

Așezarea poate fi datată în secolul IV, în tipul Sîntana de Mureș-Cerniașov.

III. *Satul Cătunu, punctul „Morilița“*. Stațiunea este așezată pe malul drept al Ialomiței, la cca. 1 km. în aval de punctul „Viișoara“, pe o măgură ce se ridică cu cca. 6 metri deasupra terenului înconjurător, lungă de 150 metri și lată de 50 metri, parțial distrusă de riul Ialomița. Au fost descoperite fragmente ceramice geto-dace și resturile unei vetre, care se observa în malul tăiat de riu.

Ceramica este de culoare cenușie, lucrată la roată în mare majoritate, din pastă de calitate, arsă uniform. Dintre forme, remarcăm : fragmente de fructiere cu picior inelar și buza ușor răsfrîntă în afară, oale, castroane, cît și o ceașcă dacică aproape întregă. Stațiunea geto-dacă poate fi plasată între secolele I î.e.n. — I e.n.

IV. *Satul Cătunu, punctul „Oiten“*. Stațiunea se află așezată la cca. 500 metri nord-est de punctul „Viișoara“, pe terasa Ialomiței ; este parțial distrusă de revarsările Crivățului din anul 1912. La suprafața solului au ieșit fragmente ceramice, ciurpic și resturile unei rîșnițe de piatră. Ceramica este fragmentară, din pastă grosolană, cu multe impurități, cărămizie sau cenușie, arsă inegal, decorată cu briu alveolar. Ca forme, s-a putut reconstitui numai un vas în formă de sac, decorat cu briu alveolar. Așezarea depistată se poate data în secolele II—III e.n.

6. Diaconu Gh., op. cit., planșa CLVIII, 2.

7. Ibidem, CLVIII, 2.

se pare o așezare a dacilor din afara granițelor Imperiului Roman.

V. *Satul Cătunu, punctul „Hodărăști“*. În partea de nord a satului Cătunu, numită „Hodărăști“, lângă podul șoselei naționale București — Ploiești de peste pârâul Ciivăț, au fost descoperite cu prilejul ruperii unui mal de către ape fragmente ceramice de culoare cenușie, lucrata la mână sau la roată, în general din pastă bună arsă uniform, uneori ceramica fiind puternic lustruită. Ca forme, fragmente de fructiere, străchini, cit și o oală întregă, cu corpul aproape sferic și prevăzut cu două tortițe trase din buză⁸. Este vorba de o așezare geto-dacă din epoca clasică.

VI. *Satul Cătunu, punctul „Hodărăști“*. În același punct, dar pe malul opus, pe o suprafață de cca. 2 ha., au fost descoperite fragmente ceramice, chirpic și cărămidă de proveniență feudală. De remarcat, cantitatea mare de ceramică de uz comun, nesmălțuită, mai ales oale și borcane cu buza triunghiulară și decor de linii incizate orizontale. Se pare că este vorba de o așezare sătească ce își are începuturile în secolele XV—XVI, fiind poate vorba de vechea vatră a satului Cătunu.

VII. *Cornești*. În partea de vest a comunei Cornești, de o parte și de alta a drumului ce duce spre satul Ibrănu, au ieșit din arătură fragmente ceramice feudale, unele unei construcții cu fundația din piatră. Ceramica este foarte variată, atât de uz comun cit și nesmălțuită, ca forme găsindu-se toate tipurile de vase cunoscute-; ea poate fi datată între secolele XVI—XVIII. După marea întindere a așezării feudale (cca. 10 ha.), se pare că este vorba de un centru important pentru acea epocă, care merită în viitor cercetări sistematice. Credem că este vorba (și după informațiile primite de la locuitori) de vechea vatră a satului Cornești, strămutată în cursul sec. XVIII pe locul unde îl găsim astăzi.

VIII. *Cornești*. În nord-vestul satului, între movila denumită „a lui Ion Dilvaru“ și satul Frasin, au ieșit în urma tractorului fragmente ceramice care se pot încadra tehnic în două tipuri :

— un tip de ceramică cărămidie, grosolană, cu multe impurități, uneori arsă inegal, cu miczul cenușiu, destul de corodată și lucrată la roată.

— un al doilea tip de ceramică, de culoare cărămidie deschisă, arsă uniform, cu nisip fin ca ingredient, lucrată la roată, ca forme putându-se reconstitui vase cu corpul mult bombat.

După ceramică, așezarea poate fi încadrată în perioada prefeudală, posibil cultura ipotestă — Ciurelu — Cindești, dar care nu este singură din cauza materialului prea fragmentat.

Semnalăm, de asemenea, descoperirea pe teritoriul satului Cornești de tetradrahme grecești ce argint, cu efigia „Macedonia Prima“.

IX. *Frasin. Izlaz*. Pe izlazul din stînga bisericii satului, ce se află

8. Crișan I.H., *Ceramica daco-getică*, București, 1969. p. 196. planșa IV, 1.

amplasată pe șoseaua Ploiești — Finta, au fost descoperite câteva fragmente ceramice feudale, o loartă, fragmente de pîtec, decorate cu benzi de linii întrerupte de registre goale, pe toată suprafața lui. Tehnic, ceramica este arsă neuniform, cărămizie la exterior și cenușie la interior, din pastă cu mult pietriș. Nu au fost reconstituite forme de vase sigure. Stațiunea se poate data în secolul VII. fiind vorba probabil de o așezare proto — Dridu, cercetările viitoare urmînd să confirme sau să infirme ipoteza noastră.

X. *Satul Frasin, punctul „Totă“*. Se află la cca. 500 metri nord de sat, pe dealurile care îl mărginesc, dealuri cultivate actualmente cu viță de vie. Este vorba de o așezare geto-dacă distrusă în proporție de 90% prin săparea gropilor pentru viță de vie. S-a păstrat intact numai terenul din jurul casei vici (aici se află și un punct trigonometric). Au fost descoperite fragmente ceramice de culoare cenușie, cît și cărămizie, lucrată la mînă sau la roata⁹. Ca forme, în majoritate s-au putut reconstitui fructiere cu buza răsfrîntă în afară, castroane, cît și vase în formă de sac, decorate cu briu aiveolar. Au fost descoperite cantități mari de chirpic, cărbunc și cenușă. Este vorba de o așezare geto-dacă ce se întinde pe o suprafață de cca. 2 ha., într-un punct care se pare că a avut o mare importanță pentru regiunea respectivă. Remarcăm prezența fragmentelor ceramice geto-dace pe toată coama înălțimilor din nordul satului.

XI. *Satul Frasin, punctul „La ziduri“*. La cca. 3 km. nord de satul Frasin, în stînga pîriului Crivaț, sub poalele dealurilor împădurite care țin de comuna Finta și aproape de hotarul cu județul Prahova, se află o movilă, numită de localnici „La ziduri“. Este vorba de o construcție feudală din sec. XVIII, care se întinde pe o suprafață de cca. 1000 m.p., din care se mai observă ziduri și fragmente de coloane din cărămidă subțire și mortar. Ceramica este snălțuită, ca forme remarcîndu-se farfurii și castroane.

Tot lîngă movilă, la cca. 250 metri nord-vest, semnalăm un tumul cu diametrul de 50 metri și înălț de 2 metri, la suprafața căruia a ieșit numai ceramică atipică și chirpic, neputînd fi datat.

Semnalăm prezența a încă trei puncte de interes arheologic, însă numai cu titlu informativ, dată fiind incertitudinea încadrării lor cronologice. Acest fapt s-a datorat și imposibilității noastre de a efectua o cercetare amănunțită, deoarece punctele erau intens cultivate cît și materialul arheologic în cantitate insuficientă adunat de la localnici, care nu poate fi nici el un element sigur de încadrare.

1. *Satul Cornești, punctul „Movila Corneasca“*. Se află la cca. 250 metri vest de sat, pe partea stîngă a drumului către localitatea Ibrianu.

9. Ibidem, p. 112, fig. 40/1, 4 și p. 125, fig. 51.

Se înalță deasupra ținutului înconjurător cu cca. 6 metri, este de formă ovală, cu latura lungă de 140 metri și cea scurtă de 60 metri, actualmente fiind folosită ca pășune. La suprafața ei au fost găsite de către localnici fragmente ceramice lucrate grosolan din pastă de culoare cenușie, uneori arsă inegal, cu mult pietriș ca ingredient. Nu s-a putut reconstitui prea mult din formele ceramice certe. Se pare totuși că este vorba de o stațiune neolitică.

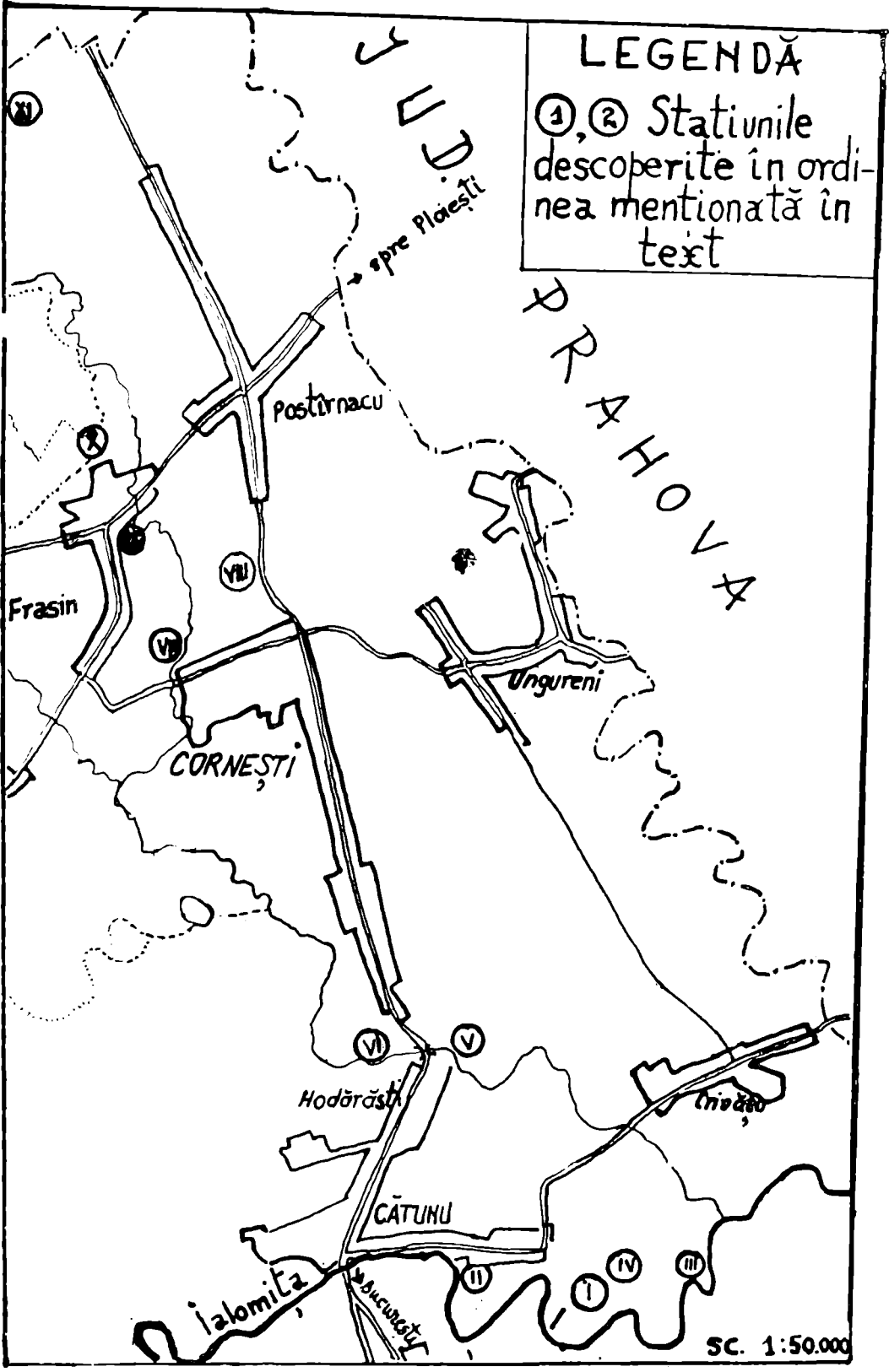
2. *Satul Cornești, punctul „Movila lui Ion Dilvaru”¹⁰*. Este situată la ieșirea din sat, către localitatea Postîrnacu, pe partea stîngă a șoselei naționale ce duce către Ploiești. De formă ovală, cu latura mare de 200 metri și cea mică de 80 metri și înălțimea de 8 metri deasupra zonei înconjurătoare, movila este cultivată cu viță de vie. Nu au fost descoperite decît fragmente ceramice atipice, dar după informațiile arheologului D.V. Rosetti, ar fi deci o stațiune de epoca bronzului.

3. *Satul Cătunu, punctul „Olteni”*. La cca. 200 metri de stațiunea geto-dacică amintită mai sus (vezi punctul IV), au fost descoperite, după informațiile cetățeanului Nicolae Savu, din satul Cătunu, fragmentele unei rîșnițe primitive și cîteva silexuri. Ceramica descoperită de noi este destul de atipică, totuși coroborată cu informațiile de mai sus, se poate spune că este vorba de o stațiune neolitică.

Toate stațiunile menționate mai sus, afară de cea de la Cătunu, punctul „Vișoara” și cea de la Frasin, punctul „Totă”, au fost depistate în cursul anului 1975. Stațiunile au fost trecute pe o hartă, la scara 1 : 50.000, hartă care poate fi văzută la sfîrșitul lucrării. Din cauza lipsei de fonduri, ridicarea topo și documentația s-a ridicat în prezent numai pentru punctul „Vișoara”, satul Cătunu. Pentru viitor, intră în vederile noastre și realizarea ridicărilor topografice pentru cele mai importante din stațiunile menționate mai sus.

Din cercetarea noastră, rezultă că zona cu pricina a fost locuită fără întrerupere din neolitic pînă în vremurile noastre. Cea mai mare frecvență de locuire, pînă acum depistată, este plasată în perioada geto-dacă (patru stațiuni) cît și prefeudală (încă patru stațiuni). Punctele depistate erau situate pe malul apelor și anume pe terasele mai înalte din preajma acestora, ceea ce explică și distrugerea multora dintre ele, numai cîteva fiind plasate pe înălțimi. Zona cercetată prezintă o mare importanță pentru cercetarea problemelor de continuitate a populației daco-gețe, cît și daco-romane, cît mai ales pentru perioada de formare a poporului român, necesitînd pe viitor cercetări aprofundate.

10. Informație D.V. Rosetti.

HARTA DESCOPERIRILOR